

9/7-24
5. 1. 2024.

UNIVERZITET U SARAJEVU
Institut za istraživanje zločina protiv
čovječnosti i međunarodnog prava
SARAJEVO

Komisija za izbor u naučno zvanje – naučni saradnik

**VIJEĆU INSTITUTA ZA ISTRAŽIVANJE
ZLOČINA PROTIV ČOVJEČNOSTI
I MEĐUNARODNOG PRAVA**

PREDMET: Izvještaj Komisije za izbor u naučno zvanje naučni saradnik – doktor
nauka iz oblasti socijalnog rada

Na osnovu člana 29. Zakona o naučnoistraživačkoj djelatnosti Kantona Sarajevo (“Službene novine Kantona Sarajevo”, broj 26/16), na prijedlog Vijeća Univerziteta u Sarajevu - Instituta za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava (u daljem tekstu: Institut) i Odluke Senata Univerziteta u Sarajevu, broj: 01-15-32/23, od 29. novembar 2023, direktor Instituta objavio je Konkurs za izbor u naučno zvanje **naučni saradnik – doktor nauka iz oblasti socijalnog rada – jedan (1) izvršilac** na Univerzitetu u Sarajevu - Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava.

Vijeće Instituta je na 41. elektronskoj sjednici, na osnovu člana 29. Zakona o naučnoistraživačkoj djelatnosti Kantona Sarajevo (“Službene novine Kantona Sarajevo”, broj 26/16) i člana 113. Statut Univerziteta u Sarajevu, donijelo Odluku, broj: 629-3/I-23 o imenovanju Komisije za izbor u naučno zvanje (u daljem tekstu: Komisija) – **naučni saradnik – doktor nauka iz oblasti socijalnog rada – jedan (1) izvršilac** na Univerzitetu u Sarajevu - Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava u sastavu:

- 1. Prof. dr. Hariz Šarić**, doktor socijalnog rada, redovni profesor na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Tuzli – Oblast socijalni rad i socijalna politika – **predsjednik**,

2. **Prof. dr. Sena Družić**, doktor socijalnog rada, vanredni profesor Fakulteta zdravstvenih studija Univerziteta u Bihaću – oblast socijalni rad i socijalna politika - član i
3. **Prof. dr. Rasim Muratović**, doktor socioloških nauka, naučni savjetnik Univerziteta u Sarajevu - Instituta za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava – član.

Odlukom, broj 629-3/I-23, od 25. decembra 2023. godine, zadatak Komisije je da u skladu sa članom 29. Zakona o naučnoistraživačkoj djelatnosti Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 26/16) provede konkursnu proceduru izbora u naučno zvanje - **naučni saradnik – doktor nauka iz oblasti socijalnog rada**, a na osnovu konkursa objavljenog u dnevnom listu "Dnevni avaz" 2. decembra 2023. godine i na web-stranici Instituta.

Na raspisani konkurs za izbor u naučno zvanje **naučni saradnik – doktor nauka iz oblasti socijalnog rada** – jedan izvršilac prijavio se jedan (1) kandidat i to:

1. **Dr. Alma Hajrić – Čaušević**, doktor nauka iz oblasti socijalnog rada.

Nakon što je zaprimila Potvrdu o blagovremenosti i potpunosti jedne prijave na konkurs Službe za opće, pravne i finansijske poslove Instituta, broj: 620/I-23, od 19. decembar 2023. godine, Komisija je pregledala dokumentaciju i analizirala biografiju kandidata, te Vijeće Instituta podnosi sljedeći Izvještaj sa prijedlogom za izbor u naučno zvanje naučni saradnik:

I Z V J E Š T A J

Na konkurs za izbor u naučno zvanje **naučni saradnik – doktor nauka iz oblasti socijalnog rada** – jedan (1) izvršilac, objavljen u dnevnom listu "Dnevni avaz" od 2. decembra 2023. godine, **prijavio se jedan kandidat – dr. Alma Hajrić-Čaušević**, viši stručni saradnik u Institutu za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava Univerziteta u Sarajevu. Uz prijavu na Konkurs, kandidat je dostavio svu potrebnu i dodatnu dokumentaciju i to: diploma o naučnom stepenu doktora nauka iz oblasti socijalnog rada, biografiju s bibliografijom, diplome s predhodnih studija, prosjeke ocjena sa studija, uvjerenje o

državljanstvu, kopiju šest naučnih radova iz oblasti za koju se vrši izbor objavljene u priznatim publikacijama, koautorsku knjigu, doktorsku disertaciju, potvrdu kao dodatni dokaz o učešću u istraživanjima iz oblasti zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava, dokaz o nivou znanja Microsoft Offica i engleskog jezika.

1. Osnovni biografski podatci

Alma Hajrić – Čaušević rođena je 4. juna 1983. godine u Splitu. Osnovno i srednje obrazovanje stekla je u Sarajevu. Diplomirala je 18. oktobra 2008. godine na Odsjeku za Socijalni rad na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Sarajevu i stekla stručno zvanje Bakalaureat/Bachelor Socijalnog rada. Na Odsjeku za Socijalni rad Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Sarajevu magistrirala je 21. februara 2011. godine i time stekla zvanje Magistar socijalnog rada. Magistrirala je na temu: „Socijalna isključenost žena civilnih žrtava rata u Kantonu Sarajevo (2000-2008. godina)“, pod mentorstvom prof. dr. Milanke Miković. Dana 7. oktobra 2023. godine doktorirala je na Fakultetu političkih nauka Evropskog Univerziteta Brčko Distrikt, studijski program Socijalni rad i stekla zvanje Doktora nauka iz oblasti socijalnog rada. Doktorirala je na temu: „Uloga i značaj socijalne politike prema civilnim žrtvama rata u Federaciji Bosne i Hercegovine“, pod mentorstvom prof. dr. Sene Družić.

Od 1. januara 2009. godine zaposlena je u Institutu za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava Univerziteta u Sarajevu, gdje je od 1. novembra 2011. godine izabrana u zvanje višeg stručnog saradnika.

2. Prikaz naučnoistraživačkog rada kandidata:

Doktorska disertacija

Doktorska disertacija pod naslovom: *Uloga i značaj socijalne politike prema civilnim žrtvama rata u Federaciji Bosni i Hercegovini* je samostalna i naučno relevantna studija koja, pored teorijskog utemeljenja na analizi sadržaja referentne literature, ima i značajan empirijski karakter.

Doktorska disertacije sadržajno je koncepirana tako da, pored *Uvoda, Zaključka, Literature i Priloga*, sadrži sedam međusobno povezanih poglavlja, i to: 1. *Metodološki okvir rada*, 2. *Socijalna politika prema civilnim žrtvama rata u Federaciji Bosne i Hercegovine*, 3. *Značenje socijalne politike u Bosni i Hercegovini i Federaciji Bosne i Hercegovine*, 4. *Pojam žrtva i nauka o žrtvi*, 5. *Socijalna politika prema civilnim žrtvama rata*, 6. *Civilne žrtve rata s posebnim osvrtom na kategoriju roditelji ubijene djece* i 7. *Rezultati empirijskih istraživanja*.

U popisu literature nalazi se 331 bibliografska jedinica koje su korespondentne sa tematikom doktorske disertacije, od čega su: 209 knjiga, 68 naučnih radova, studija i članaka, 48 međunarodnih dokumenata i zakona, te građa iz 6 arhiva što je korišteno u pisanju disertacije i realizaciji istraživanja.

Socijalna politika kao nauka ima za svoj predmet proučavanje životnih i radnih uslova i društvenih grupa kako sa teorijskog aspekta, tako i sa praktičnog. U fokusu interesovanja ove naučne discipline su posebno: uzroci i posljedice socijalnih problema i socijalnih pojava; potrebe građana koje se zadovoljavaju putem zajedničke potrošnje, projekcije razvoja i strateški planovi u svim područjima koje socijalna politika obuhvata (oblast zapošljavanja, obrazovanja, socijalne sigurnosti, društvene brige o porodici i djeci, socijalna zaštita, socijalni aspekti stanovanja, zaštita životne sredine i slično). Socijalna politika kao naučna disciplina bavi se socijalnim razvojem, socijalnim slučajem i socijalnim problemima. Zatim, ona se odnosi i na kvalitet života, siromaštvo, društvenu izolaciju i marginalizaciju, socijalnu inkluziju, diskriminaciju, socijalne potrebe, socijalnu sigurnost i životni standard.

U prvom poglavlju "Metodološki okvir rada" predstavljen je metodološki pristup: problem i predmet istraživanja, ciljevi istraživanja, hipoteze i indikatori, način istraživanja, naučna i društvena opravdanost istraživanja, vrijeme, prostor i uzorak istraživanja, te kategorijalno – pojmovni sistem. Generalna hipoteza ovog rada je glasila: *Uloga i značaj socijalne politike prema civilnim žrtvama rata s fokusom na porodice ubijene djece, kao i njena funkcionalna primjena uvjetovane su obezbijeđenim raznovrsnim, intenzivnim i sveobuhvatnim zakonom definisanim socijalnim uvjetima za civilne žrtve rata u Federaciji Bosne i Hercegovine*. Status civilne žrtve rata nastao je kao rezultat zločina protiv bosanskohercegovačke države i društva, izvršen u periodu agresije na Republiku Bosnu i Hercegovinu 1992-1995. godine, vršen s namjerom fizičkog uništenja grupe, uključivao je i planski osmišljen, organiziran i izvršen zločin i protiv djece i porodice. Krajnji rezultat tih osmišljenih aktivnosti, izraženih kroz

agresiju, bitno utiče na teškoće obnavljanja porodičnih odnosa, njihovih oblika, vrijednosnih i tradicionalnih karakteristika, što je posebno izraženo u nekim dijelovima Federacije Bosne i Hercegovine.

Postavljeno je i šest posebnih hipoteza, a za provjeru hipoteza korišteni su relevantni indikatori. S obzirom da je istraživanje teorijsko i empirijsko, korištene su u svim etapama i fazama istraživanja osnovne, posebne, analitičke i sintetičke metode. Bitno je istaći da su korištene sve osnovne metode naučnog istraživanja, s tim da se nisu primjenjivale istovremeno i podjednako u svim fazama istraživanja. Od općenaučnih metoda korištene su: statistička, metoda modelovanja i hipotetičko-deduktivna metoda, kao i komparativna metoda. Dominantno su korištene dvije metode pribavljanja podataka, i to: metod ispitivanja i metod analize (sadržaja) dokumenata. Također, neizbježno je korišten i metod posmatranja u kombinaciji s druge dvije metode pribavljanja podataka. Tehnike koje su korištene su: anketa i intevju. Obrada i analiza prikupljenih podataka je izvršena statističkom obradom. Do utvrđivanja naučne istine došlo se korištenjem primarne i sekundarne dokumentacije. Primarna dokumentacija su: potvrde o smrti i ostala dokumentacija zdravstvenih ustanova, dokumentacija pogrebnih društava, zakonske regulative, zatim iskazi predstavnika porodica određenog sadržaja o obilježjima žrtve, itd. Sekundarna dokumentacija su: potvrde, izjave i druga dokumentacija raznih udruženja, nevladinih organizacija koje se bave predmetnom tematikom, kao i statističke publikacije i podatci pribavljeni istraživanjem.

U drugom poglavlju "Socijalna politika prema civilnim žrtvama rata u Federaciji Bosne i Hercegovine" u fokusu su pojmovno određenje, teorije i osnovni pojmovi socijalne politike, definiranje termina socijalna politika i njeni oblici, determinante razvoja i područja socijalne politike, zatim principi i vrijednosti socijalne politike i na kraju odnos socijalne politike i srodnih nauka. Drugi dio ovog poglavlja se поблиže bavi civilnim žrtvama rata, s fokusom na roditelje ubijene djece, dok je treći dio poglavlja fokusiran na teritoriju odnosno entitet Federacija Bosne i Hercegovine.

U trećem poglavlju "Značenje socijalne politike u Bosni i Hercegovini i Federaciji Bosne i Hercegovine" u fokusu je najviše socijalna politika Bosne i Hercegovine, kako je ona tretirana Ustavom Bosne i Hercegovine i entiteta, zakonima, izvorima finansiranja i socijalnim pravima. Na kraju ovog poglavlja govori se o strogim kriterijima kao prepri i određujućem momentu za ostvarivanje socijalnih prava. Prema izvještaju o stanju ljudskih prava u 2020. godini u Bosni i

Hercegovini još uvijek postoje važna pitanja vezana za povrede ljudskih prava: problemi u pogledu neovisnosti pravosuđa, ograničavanja slobode izražavanja, nasilje i prijetnje nasiljem; korupcija u organima vlasti; trgovina ljudima; nedostatak istraga i izostanak odgovornosti za nasilje nad ženama, i krivična djela s elementima nasilja ili prijetnje nasiljem protiv pripadnika nacionalnih/etničkih/rasnih manjinskih zajednica i slično. Ne djelotvorno krivično gonjenje u predmetima ratnih zločina počinjenih u toku agresije na Republiku Bosnu i Hercegovinu od 1992. do 1995. godine i dalje predstavlja problem.

Zatim, četvrto poglavlje "Pojam žrtva i nauka o žrtvi" pruža prvenstveno uvid u pojmovno određenje žrtve kao oštećenika ili kao svjedoka, zatim pristup zaštiti žrtava, te ideologiji socijalne ili državne zaštite žrtava. Drugi dio ovog poglavlja tretira žrtvu kroz dokumente Ujedinjenih nacija, Vijeća Europe, Europske unije i kroz praksu Međunarodnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju. I na kraju, treći dio ovog poglavlja odnosi se na žrtvu u kontekstu tranzicijske pravde, kao i položaj žrtve u društvu i reparacija prava žrtava.

U središtu doktorske disertacije nalazi se peto poglavlje pod naslovom "Socijalna politika prema civilnim žrtvama rata". Tu je fokus na odnos socijalne politike isključivo prema civilnim žrtvama rata, komparacija socijalne politike Bosne i Hercegovine i socijalne politike Republike Hrvatske, zatim kršenje osnovnih ljudskih prava – prava djece, te zagovaranje i usvajanje socijalnih politika prema roditeljima ubijene djece, kao i uzroci i posljedice socijalne isključenosti roditelja ubijene djece. Također, ono što je bitno naglasiti u drugom dijelu ovog poglavlja jeste zaštita civila u modernim oružanim sukobima, kao i međunarodnopravni okvir zaštite djece u oružanim sukobima u Bosni i Hercegovini u periodu 1992-1995. godine.

U šestom poglavlju koje nosi naziv "Civilne žrtve rata s posebnim osvrtom na kategoriju roditelji ubijene djece" stavljen je fokus na kategoriju i obilježja, oblike i status, sastav i strukturu i zakonsku regulative i prava roditelja ubijene djece u period agresije na Republiku Bosnu i Hercegovinu 1992-1995. godine. Ovdje je naglasak na ovu kategoriju kao jednu od najosjetljivijih, najranjivijih i najviše zanemarenih pojedinaca u društvu. Vrlo često dolazi do reduciranja socijalnih mreža promjena odnosa unutar mreže i razni vidovi socijalnog isključivanja iz društvenih tokova, što narušava čovjekov integritet u društvu i u značajnoj mjeri umanjuje njegov osjećaj pripadnosti određenoj sredini i društvu u cjelini.

U sedmom poglavlju pod naslovom "Rezultati empirijskih istraživanja" prezentirani su rezultati provedenih empirijskih naučnih istraživanja na području entiteta Federacija Bosne i

Hercegovine, tačnije u tri kantona, i to: Kanton Sarajevo, Srednjobosanski kanton i Bosansko-podrinjski kanton. Njena primjenjiva dimenzija je veoma bitna, jer rezultati provedenog empirijskog istraživanja pružaju uvid u potrebe ispitanika i kao takvi predstavljaju pomoć stručnjacima različitih profila u pružanju adekvatne pomoći i podrške, ali i u procesu zagovaranja, kreiranja i provedbe socijalnih reformi u našem društvu. Nalazi istraživanja mogu se koristiti za stvaranje modela socijalne politike i intervencija, ali ovaj put na osnovu stvarnih potreba onih kojima se pruža pomoć i podrška. Naglašena je važnost istraživanja oblasti socijalne politike i njenih faktora da bi ista poslužila za određivanje pravaca djelovanja državnih sistema u pružanju podrške civilnim žrtvama rata kroz njima najbliže sisteme primarne socijalne mreže. Značaj istraživanja na temu uloga i značaj socijalne politike prema civilnim žrtvama rata za bosanskohercegovačko društvo proizilazi iz činjenice da ono predstavlja pionirske korake. Promjene u društvu zahtijevaju adekvatna naučna istraživanja, a posebno kada se radi o tranziciji tradicionalnog društva, u moderno, atomizirano, individualizirano društvo, što ima velikog utjecaja na živote civilnih žrtava rata posebno kategoriju roditelji ubijene djece i njihov položaj u društvu. Značaj ovog istraživanja se prepoznaje i u doprinosu naučnog razumijevanja fenomenologije socijalne politike, ali i njenog odnosa prema civilnim žrtvama rata, kao i razumijevanje potreba civilnih žrtava rata, što na današnjici predstavlja sve veći društveni izazov.

Provedeno istraživanje omogućava uvid u stanje i perspektive socijalnog položaja civilnih žrtava rata, posebno roditelja ubijene djece s ciljem dostizanja boljeg, zadovoljavajućeg nivoa i statusa u društvu i stvaranje osnove za sistemsko promišljanje i naučno analiziranje postojećih i planiranih programa te njihovog uticaja na položaj civilnih žrtava rata. Analizom i komparacijom socijalne politike u Bosni i Hercegovini i zemalja Europske unije, istraživanje pruža nove prijedloge i načine rada kojima se Bosna i Hercegovina, kao i entitet Federacija Bosne i Hercegovine približavaju uvođenju europskih standarda na ovom području i poboljšava položaj ove osjetljive i istraživane skupine. Značajne promjene u društvu podrazumjevaju upoznavanje i prezentiranje realne društvene slike i položaja civilnih žrtava rata, odnosno roditelja ubijene djece u njemu, poznavanje pojave u njenim osnovnim dimenzijama. Rezultati ovog istraživanja mogu poslužiti kao argument i smjernica za socijalne reforme u području socijalne politike prema civilnim žrtvama rata svih kategorija s ciljem poboljšanja kvalitete života i položaja civilnih žrtava rata, kao i afirmaciju društvene solidarnosti. Obezbjediti dobar i dostojanstven život civilnim žrtvama rata je izazov za društvo i stručnjake u praksi.

Rezultati mogu koristiti u prepoznavanju značaja fenomena socijalne politike, te nastojanje da se dođe do saznanja o ulozi, značaju, kvalitetu i kvantitetu socijalne politike, kao resursa, te dali ona može imati pozitivan utjecaj na poboljšanje kvaliteta života civilnih žrtava rata, odnosno roditelja ubijene djece. Nadalje, sistem socijalne sigurnosti kao segment socijalne politike bi trebao aktivno promovisati i razvijati sisteme socijalne podrške za civilne žrtve rata, a društveni doprinos bi se mogao ogledati u afirmisanju onog sistema socijalne politike koji je od najvećeg značaja za civilne žrtve rata.

U zaključnim razmatranjima je sadržan sistematiziran i koncizan pregled najvažnijih rezultata istraživanja, čiji je krajnji cilj ujedno i provjera postavljenih hipoteza, kao i svi odgovori na postavljena fundamentalna pitanja i dvojbe. Generalni zaključak je da bez donošenja i stroge primjene zakona, poduzimanja kontinuiranih, odgovarajućih, planskih društvenih mjera, odlučne političke volje i izgradnje svijesti o roditeljima ubijene djece, malo je vjerovatno da se civilne žrtve rata, a posebno roditelji ubijene djece i djeca žrtve rata i dalje neće osjećati odbačeno, diskriminirano i socijalno isključeno, i da se sigurno neće zaustaviti njihovo daljnje materijalno i mentalno propadanje. Pokazalo je tačnim polazno hipotetičko stajalište, jer su i generalna i sve posebne hipoteze u potpunosti potvrđene.

Istraživanje je dokazano da zakonska regulativa koja se odnosi na sva moguća prava civilnih žrtava rata regulira njihov pravni status, ali i da prava koja su Zakonom priznata nisu praktično i primjenjena. Između ostalog, da roditelji ubijene djece smatraju da njihova prava koja su Zakonom priznata, kao što su socijalna sigurnost, socijalno osiguranje i socijalna zaštita kao područja socijalne politike nisu skoro pa nikako ispoštovana. Nadalje, sredstava koja se izdvajaju iz budžeta nisu dovoljna za ovu kategoriju što utiče na standard života civilnih žrtava rata, jer je upravo on uslovljen interesima aktualnih politika koje utiču na sva područja socijalne politike. Dokazano je da se ova kategorija stanovništva zaista osjeća socijalno isključenim iz društva što utiče na njihov standard života kao i daljnje funkcionisanje u društvenim tokovima. Posljedice socijalne isključenosti roditelja ubijene djece kao civilnih žrtava rata najviše su indikativne kroz depresiju, jer je posebno težak zločin, zločin nad djecom i drugim bespomoćnim članovima porodice. Ne postoji ništa što bi moglo predstavljati kvalitetan život nakon gubitka djeteta, jer zločin počinjen nad djecom i porodicom za posljedicu ima potpuno izmijenjenu demografsku strukturu stanovništva, što opet u velikoj mjeri ovisi upravo o socijalnoj politici.

Koautorska knjiga: Zločini na području Jajca, Jezera i Šipova 1992 – 1995.

Zločini nad Bošnjacima Jajca, Jezera i Šipova 1992-1995. predstavlja izuzetno bitan doprinos izučavanju zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava počinjenih u jednom dijelu srednje i zapadne Bosne. Nastala je kao rezultat rada saradnika triju institucija: Instituta za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava Univerziteta u Sarajevu, Instituta za islamsku tradiciju Bošnjaka u Sarajevu i Medžlisa Islamske zajednice Jajce. Knjiga se sastoji iz dva dijela, od kojih prvi obuhvata kratak historijat razvoja Jajca i Šipova, daje jedan opći pregled prilika u ovim gradovima u kontekstu disolucije SFRJ, preuzimanje vlasti u Šipovu od strane ilegalno formirane Srpske opštine uz pomoć JNA, opsadu, odbranu i okupaciju Jajca, kao i činjenice o zločinima, uz odgovornost, dok se drugi dio knjige bavi memorijalizacijom zločina. Autori prvog dijela knjige su mr. sc. Zilha Mastalić-Košuta, mr. Alma Hajrić-Čaušević i mr. Almir Grabovica, a urednik mr. sc. Merisa Karović-Babić, viši stručni saradnici Instituta za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava. Ovaj dio studije strukturiran je u šest poglavlja: Jajce i Šipovo kroz historiju, Političke i vojne pripreme pred agresiju na Republiku Bosnu i Hercegovinu – opsada i okupacija Jajca; Šipovo u vrijeme agresije na Republiku Bosnu i Hercegovinu; Žrtve zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava na području Jajca, Jezera i Šipova; Odgovornost za zločine protiv čovječnosti i međunarodnog prava, i dokumenti o agresorskim napadima. Autori drugog dijela knjige su dr. sc. Elvir Duranović i mr. Hikmet Karčić, saradnici Instituta za islamsku tradiciju Bošnjaka u Sarajevu. Ovaj dio knjige odnosi se na memorijalizaciju zločina nad Bošnjacima Jajca, Jezera i Šipova – stanja i perspektive, gdje je dat pregled spomen-obilježja izgrađenih na navedenim lokacijama, uz preporuke i perspektive, kao i obilježavanje zločina uz odavanje počasti žrtvama. U samom naslovu knjige jasno se spominje prostorna odrednica istraživanja prema trenutnom statusu predmetnih administrativnih jedinica. Naime, naselje Jezero je, prema popisu stanovništva iz 1991. godine, administrativno pripadalo općini Jajce, ali je Dejtonskim mirovnim sporazumom ono ušlo u sastav entiteta Republika Srpska, dok je Jajce u sastav Federaciji Bosne i Hercegovine. S obzirom na ovakvu preraspodjelu teritorija, od prijeratnog naselja u Jajcu, Jezero je u postdejtonskom periodu preraslo u opštinu, što je razlog zbog kojeg, uz Jajce i Šipovo, i ono zauzima mjesto u naslovu. Pažljivo čitajući prva tri poglavlja knjige, uočava se da su, na primjerima navedenih gradova predstavljena oba obrasca načina i metoda ratovanja

primjenjivana u agresorskim napadima na Republiku Bosnu i Hercegovinu. U knjizi su prezentirani zločini koje su počinile vojne i paravojne formacije prilikom preuzimanja vlasti nelegalno formirane Srpske opštine Šipovo, uz pomoć 30. partizanske divizije JNA, gdje su, bez ikakvog ili blagog pružanja otpora na brutalan i svirep način ubijani civili iz reda nesrpskog, dominantno bošnjačkog stanovništva. Drugi obrazac odnosi se na opsadni način ratovanja, odnosno stavljanje Jajca u potpuno okruženje, uz pružanje sedmomjesečnog otpora agresoru, te naposljetku okupaciju ovoga grada od strane jedinica Prvog krajiškog korpusa VRS. Dakle, na primjerima ovih dviju susjednih općina prezentirani su zločini i svirepa ubistva strijeljanjem, davljenjem, spaljivanjem živih osoba, ili pak granatiranjem, snajperskim, artiljerijskim, minobacačkim, neselektivnim djelovanjem po gradu sa određene udaljenosti. Na stranicama koje slijede posebnu pažnju plijene oči žrtava koje su uprte u nas istraživače, u čitaoce knjige, ali i institucije nadležne za procesuiranje zločina, potom najviše instance u međunarodnoj zajednici, kao i počinioce zločina. Radi se o fotografijama žrtava, koje su uz identitet, odnosno potpune podatke o načinu, mjestu, vremenu izvršenja zločina i drugim značajnim podacima, objavljene kao jedna vrsta nekrologija, smještene u četvrtom poglavlju knjige pod naslovom Zločini protiv čovječnosti i međunarodnog prava na području Jajca, Jezera i Šipova. Ovaj dio knjige urađen je na osnovu relevantne dokumentacije o identitetu žrtava, uključujući i terensko istraživanje, kao jedan od izvora saznanja. Saradnici Instituta za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava navedene podatke su provjerili, analizirali, obradili, sredili te komparirali sa drugim relevantnim dokumentima koje posjeduje Institut, što je bila osnova za nastanak četvrtog poglavlja knjige. Također, Općina Jajce je, na zahtjev Instituta za istraživanje zločina, za potrebe ovoga istraživanja ustupila izvode iz matične knjige umrlih, na osnovu kojih smo upotpunili saznanje o svakoj žrtvi pomenutoj u knjizi. Odgovornost za počinjene zločine smještena je u peto poglavlje knjige, u kojem se analiziraju procesi vođeni pred nacionalnim i međunarodnim sudovima za zločine počinjene u navedenim općinama. Na osnovu ovoga poglavlja dolazimo do zaključka da postoje samo četiri pravosnažne presude prema kojima su izravno procesuirani zločini u Jajcu i Šipovu. Potom slijedi šesto poglavlje u kojem su sadržani značajni dokumenti 30. partizanske divizije Petog korpusa JNA, preimenovanog u Prvi krajiški korpus VRS-a, kojima se naređuje preuzimanje vlasti u Šipovu i napadi na Jajce. Drugi dio knjige obuhvata poglavlje o memorijalizaciji zločina, organiziranju manifestacija kojima se sjeća na žrtve i daje značajan pregled – informacije o spomen-obilježjima postavljenim na lokacijama

počinjenih zločina. Posebno zadovoljstvo mi čini naglasiti da je ova knjiga ugledala svjetlo dana zahvaljujući udruživanju snaga i saradnji triju spomenutih značajnih institucija, odnosno rezultatu višegodišnjeg istraživanja i rada saradnika navedenih institucija. Knjiga predstavlja dug prema svim žrtvama zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava počinjenim u navedenim područjima – obuhvaćenih prostornom odrednicom istraživanja, ali i dug prema civilizaciji, čovječanstvu, njegovoj historiji i razvoju.

Uz prijavu na Konkurs, kandidatkinja je priložila i kopije **šest (6) objavljenih naučnih i stručnih radova:**

- Kuka, E., Grabovica, A. i Alma Hajrić-Čaušević, *Logori za Bosance i Hercegovce na teritoriji Srbije 1992-1996. u funkciji destrukcije bosanskohercegovačkog društva i države*, Historijski pogledi, Centar za istraživanje moderne i savremene historije Tuzla, god. VI, br. 10, 2023, str. 371-396. (ISSN: 2637-1502 print; ISSN 2712-0651 online; UDK/UDC: 94:341.31:341.322.5(497.6:497.11)“1992/1996“ (091) DOI:<https://doi.org/10.52259/historijskipogledi.2023.6.10.371>], [SCOPUS]; [CEEOL], [ERIH PLUS], [MIAR], [EBSCO host], [ROAD-Directory of Open Access Scholarly Resources], [INDEX COPERNICUS], [EURO PUB], [ESJI], [SIS-Scientific Indexing Services], [Slavic Humanities Index], [ISI-International Scientific Indexing], [ASI-Advanced Sciences Index], [ResearchBib-Academic Resource Index], [Cite Factor-Academic Scientific Journal], [DOAJ-Directory of Open Access Journals], [Electronic Journals Library of University of Regensburg], [OCLC-Online Computer Library Center], [WorldCat], [DRJI-Directory of Research Journals Indexing], [OAJI-Open Academic Journals Index], [Google Scholar-Bibliographic database], [BASE-Bielefeld Academic Search Engine], [Academia.edu], [HeinOnline], [Electric Journals Library of University of Regensburg], [Crossref – DOI], [OpenAIRE], [GIF-General impact Factor], [Semantic Scholar], [ScienceGate: Academic Search Engine], [Microsoft Academic Science], [Scilit-Scientific Literature], [JISC Sherpa Romeo], [Dimensions Digital Science], [OUCI-Open Ukrainian Citation Index], [Ulrichs Periodicals Directory-Bibliographic database], [Researcher.Life-Global Journal database], [Scite_database], [KindCongress-World With Science], [SRJ-Scimago Journal & Country Rank], [HJRS-

- HEC Journal Recognition System], [Jouroscope], [IIJIF-International Innovative Journal Impact Factor], [Rootindexing Journal Abstracting and Indexing Service], [ResearchGate.net], [www.cobiss.ba]);
- Hajrić-Čaušević, Alma, *Efikasno korištenje vještačke inteligencije i mentalno zdravlje*, Zbornik radova sa IX međunarodnog naučnog skupa “Čovječanstvo pred izazovom vještačke inteligencije”, održanog 19. maja 2023, 2023, str. 297-312. (ISBN: 978-99955-99-70-6, UDK: 613.86:007.52, COBISS.RS-ID 138356481);
 - Hajrić-Čaušević, Alma, *Socijalna isključenost žena civilnih žrtava rata i zakonodavni okvir zaštite njihovih prava*, *Uprava – časopis za upravu i upravno pravo*, Univerzitet u Sarajevu - Fakultet za upravu, Sarajevo, broj 2/2022, str. 56-72 (ISSN: 1986-5813 print; 1986-6127 online; DOI: 10.53028/1986-6127.2022.13.2.73), [EBSCO Publishing], [CEEOL], [Research Bible], [MIAR], [EuroPub], [Erih Plus], [DRJI], [SIS], [ROAD], [ISI Index], [Cite Factor], [ResearchGate], [Google Scholar], [COBISS.BH]);
 - Hajrić – Čaušević, A. i Grabovica, A., *Genocid nad Bošnjacima Srebrenice*, Zbornik radova “Genocid nad Bošnjacima 1995 – 2020: Uzroci, razmjere i posljedice“, Sarajevo – Tuzla, Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava Univerziteta u Sarajevu, Univerzitet u Sarajevu, Univerzitet u Tuzli, Institut za historiju Univerzitet u Sarajevu, 2021, str. 483-500. (ISBN: 978-9958-028-37-3, COBISS.BH-ID 44386054, CEEOL);
 - Arnaut Haseljić, M., Subašić – Galijatović, S. i Hajrić – Čaušević, A., *Genocid nad Bošnjacima Podrinja*, Zbornik radova s Međunarodna naučna konferencija “Srebrenica 1995-2015: Evaluacija naslijeđa i dugoročnih posljedica genocida”, Sarajevo – Tuzla – Srebrenica (Potočari), 9-11. juli 2015., Univerzitet u Sarajevu – Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava Univerziteta u Sarajevu – Univerzitet u Tuzli – Memorijalni centar Srebrenica-Potočari - Spomen obilježje i mezarje za žrtve genocida iz 1995. godine , 2016, str. 48-98. (ISBN : 978-9958-028-17-5, COBISS.BH-ID 23065094(1));
 - Arnaut Haseljić, M., Subašić – Galijatović, S. i Hajrić – Čaušević, A., *Zločini i genocid nad Bošnjacima Podrinja*, *Godišnjak 2015/3*, BZK Preporod, 2015, str. 151-177. (ISSN 1512-8180, UDK 341.485);

Učešće i angažman kandidata na *naučno-istraživačkim projektima* od značaja za istraživanje zločina:

- Naučnoistraživački projekat: "*Zločini nad Bošnjacima Jajca, Jezera i Šipova 1992 – 1995*".

Naučni projekat Instituta za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava Univerziteta u Sarajevu, koji je ujedno 2017. godine rezultirao i koautorskom knjigom troje naučnika i istraživača Instituta za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava i to: dr. sc. Zilha Mastalić Košuta, mr. Alma Hajrić-Čaušević i mr. Almir Grabovica.

Osnovni predmet istraživanja bio je istražiti kako i na koji način je vršena realizacija velikodržavnih zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava na primjeru gradova Srednje Bosne. Taj problem na području Srednje Bosne, posebno Jajca, Jezera i Šipova kao i historijski kontekst realizacije je u historiografiji veoma malo obrađen. Najveći problem predstavlja nedostupnost i nepotpunost arhivske građe. Važan segment istraživanja jesu i zločini koji su se dogodili na tom strateški važnom području, koje smo uokvirili pod naziv Srednja Bosna, kao i dokazi da li su oni bili planirani, sistematični i koordinirani iz određenih centara i ideologa. Gradovi koji su bili predmet našeg istraživanja jesu: Jajce, Jezero i Šipovo te još neka manja okolna mjesta, u kojima su se dogodili neki od najtežih zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava a koji predstavljaju rezultat teških kršenja međunarodnog humanitarnog prava. Najneposredniji subjekt istraživanja jesu kategorije žrtava zločina – *civili*, svojstva, osobine i karakteristike žrtava zločina, njihov status, oblici zločina i načini njegovog izvršenja, povezani sa odredbama vremena i prostora izvršenog zločina. Na osnovu vremenskog određenja istraživanje obuhvata period od 1992-1995.

Pojedini gradovi na području Srednje Bosne početkom rata u Bosni i Hercegovini 1992. bili su pod kontrolom udruženih snaga HVO i ARBiH s jedne strane i VRS s druge strane koji donosi odluku o zauzimanju grada Jajca, te na koji način i kako je došlo do njegovog pada biće predmet istraživanja kao i svi teški zločini koji su se u to vrijeme dogodili na području Jajca, Jezera i Šipova. Primjera radi, na primjeru grada Jajca posebno ćemo tretirati 1992. godinu i operacije *Vrbas 92 i Koridor 92.*, potom da li su padu grada Jajca pogodovali događaji u

Travniku, Bugojnu i Vakufu, i na koji način. Početak sukoba ARBiH i HVO važan su segment koji će se ovdje tretirati i veoma detaljno obrazložiti na primjeru navedenih gradova. Zločini koji su se dogodili na području Srednje Bosne u mjestima koja su bila pod kontrolom VRS-a nad nedužnim stanovništvom koje je ostalo bili su svirepi. Vršeni su zločini nad nedužnim stanovništvom u želji za zastrašivanjem, progonom i ubijanjem stanovništva.

Cilj ovog istraživanja bio je opisati način i sprovedbu velikodržavnih projekata koje su imali za posljedicu izvršenje teških zločina, opisati hronologiju događaja kao i značajnih ličnosti vezano za naš predmet istraživanja, kako bi se događaji i činjenice koje su se dogodile u našoj bliskoj prošlosti zapisale, temeljito utvrdile i istražile. Obzirom da se radi o događajima koji su se dogodili kako smo već rekli u našoj bliskoj prošlosti, veoma je važno iskoristiti iskaze, znanje i svjedočenja živih svjedoka koji su bili sudionici tih zbivanja te na taj način istrgnuti iz zaborava mnoge zločine i događaje sa kojima se danas u mnogome manipuliše. Također cilj nam je edukovati širu javnost o događajima koji su se dogodili jer mislimo da ovaj dio Bosne i Hercegovine zaslužuje da se obradi u zacrtanim okvirima, na pravi način, ispravnim i objektivnim utvrđivanjem činjenica, koristeći naučnu metodologiju rada.

- Naučnoistraživački projekat: *“Bosanci i Hercegovci u koncentracionim logorima na prostoru Republike Srbije 1992-1996.”*

Naučni projekat Instituta, finansijski podržan od strane Ministarstva za nauku, visoko obrazovanje i mlade Kantona Sarajevo. Postoje brojna saznanja, koja se isključivo temelje na medijskim i sličnim izvještajima, o još ne utvrđenom broju Bosanaca i Hercegovaca koji su za vrijeme agresije na Republiku Bosne i Hercegovine 1991-1996. godine, prisilno izbjegli i prisilno deportovani iz Republike Bosne i Hercegovine u Srbiju, bili nezakonito zatočavani i tom prilikom su nad njima vršeni brojni oblici zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava. Jedan broj žrtava boravio je u logorima (ili “sabirnim centrima“, kako su ih službeno imenovala vlasti Srbije), koji su se nalazili kako na jednom broju poznatih, tako i na jednom broju nepoznatih lokacija. Naučna i šira javnost još ne rasplaže dostatnim saznanjima o broju i lokacijama logora na prostoru Srbije, te broju zatočavanih žrtava agresije na Republiku Bosnu i Hercegovinu, kao i odnosu vlasti Srbije i neposrednih izvršilaca zločina nad zatočenicima. Glavni cilj ovog istraživanja je bio odgovoriti na centralno pitanje: da li se radilo o sabirnim centrima humanitarnog karaktera ili logorima u kojima su vršeni zločini, i ako su se vršili zločini

utvrditi njihov karakter? Prema međunarodnom humanitarnom pravu svako nezakonito zatočavanje civila se smatra kršenjem tog prava i spada u zločine protiv čovječnosti i međunarodnog prava. Zatočavanje civila je zločin koji, od pojave do pojave, može biti različitog inteziteta i karaktera: od kršenja ljudskih prava na slobodu kretanja, preko provođenja raznih oblika tortura nad žrtvama do izvršenja vansudskih pogubljenja.

Nezakonita privođenja civila i civilnog stanovništva i njihovo stavljanje pod političku i vojnu ili policijsku kontrolu neprijateljskih snaga, zavisno od ciljeva i karakera sukoba, može imati raznolike namjere: od toga da se onemogući vojno sposobnim licima učestvovanje u neprijateljstvima do namjere da se i na taj način (iz)vrši istrebljivanje pripadnika određene grupe sa svojstvima grupe kao takve. Vlasti Srbije su od 1992 do 1996. godine nezakonito privodile i zatočavale Bošnjake sa teritorije Bosne i Hercegovine, kao i izbjeglice sa teritorije Republike Bosne i Hercegovine na teritoriji Srbije.

Trenutni angažman na naučno-istraživačkim projektima:

- Naučnoistraživački projekat: "*Zločini u Doboju s fokusom na mjesto Kotorsko 1992 – 1995*". Rukovodilac projekta: dr. Alma Hajrić-Čaušević.

Težnja za uništenjem bošnjačkog naroda ubijanjem i protjerivanjem sa svojih ognjišta traje stoljećima. Agresijom na Bosnu i Hercegovinu 92-95 teoretska razrada plana agresije i genocida nad muslimanima u Bosni i Hercegovini doživljava svoju praktičnu primjenu sa ciljem potpune fizičke likvidacije i progona svih Bošnjaka iz Bosne i Hercegovine. U takvoj situaciji bošnjačkom narodu nije preostalo ništa drugo nego da pruži otpor neprijatelju koji je bio višestruko nadmoćan. S obzirom na strateške ciljeve agresora, ovo je za Bošnjake značilo borbu za opstanak, život ili smrt. Ratne strahote u Bosni i Hercegovini u svoj vihor početkom Maja su zahvatile Doboj i njegova okolna mjesta. Prema popisu stanovništva iz 1991. godine u gradu Doboju je živjelo 27.500 stanovnika o čega je 11.154 Bošnjaka, 8.013 Srba, 2.714 Hrvata i oko 5.000 ostalih, dok je na području čitave općine Doboj živjelo 102.000 stanovnika od čega je oko 42% bilo Bošnjaka.

Grad Doboj je bio vojno- strateški važan region, tako da nije ni čudo što se baš tu agresija na Bosnu i Hercegovinu pripremala puno ranije nego se ostvarila i činjenica je da je Doboj bio okružen vojnim objektima sa svih strana. Vojni garnizon Miljkovac, vojni poligon s objektima

Putnikovo Brdo, magacin u Ševarlijama, podzemni hangari Potočani, limeni hangari u predgrađu Usora te vojni magacini u predgrađu Bare. Većina vojnih objekata izgrađivana je u blizini ili samim jezgama naselja sa muslimanskom većinom. U gradu Doboj živjelo je oko 14.000 stanovnika nesrpske pripadnosti, što znači da je više od 60% isto živjelo u svojim porodičnim kućama. Dok vojni stratezi crtaju po karatama položaje i privremene lokacije za stvaranje Velike Srbije, i u okruženju opštine Doboj također se smišlja strategija jedne teritorije u kojoj će živjeti samo jedan narod, na drugoj strani u osmišljenom čišćenju opštine od nesrpskog naroda u tajnosti rade uveliko ideolozi na strategiji zauzimanja strateških objekata i institucija (opština, SUP, vodovod, Progres, elektro distribucija, Bosnaprevoz, željeznica, pošta, bolnica, banke, sudovi). Sve se to radilo pod pokroviteljstvom SDS – a i Kriznog štaba smještenog u lipcu iznad željezničke stanice. Izjava predsjednika izvršenog odbora opštine i predsjednika Kriznog štaba, koji izjavljuje kako su oni svojom strategijom sačinili spisak lica koja će po preuzimanju grada biti raspoređeni kao povjerenici u naprijed navedene institucije. Njihov zadatak je da (sve je napisano i sastavljeno na sto) prvo očiste institucije od nesrba, a onda to sve preorijentišu i stave u službu ratnih dejstava i potrebe srpske vojske. U ranim jutarnjim satima 2./3. Maj 1992. godine u svim dijelovima grada srpsko – crnogorske paravojne formacije uz pomoć bivše JNA postavljaju barikade i mitraljeska gnjezda, ograničava se kretanje stanovništva a lokani mediji prenose da je Doboj slobodan. Ubrzo počinju hapšenja, premlaćivanja, ispitivanja, odvođenja iz kuća i ubijanja. Cilj ovog istraživanja jeste prikupiti arhivsku građu, rasvijetliti uloge lokalnih lica i učesnika u izvršenju zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava, kao i dokazati da su na ovom području gdje je bilo 98% bošnjačkog stanovništva počinjeni zločini.

- Naučnoistraživački projekat: *“Škole i domovi kao mjesta zatočenja tokom agresije na RBiH 1992 – 1995.”*. Rukovodilac projekta: dr. Muamer Džananović. Član istraživačkog tima: dr. Alma Hajrić-Čaušević.

Radi se o naučno-istraživačkom projektu na kojem je dr. Alma Hajrić-Čaušević angažovana kao član istraživačkog tima, a koji je finansijski podržan od Ministarstva za nauku, visoko obrazovanje i mlade Kantona Sarajevo. Cilj ovog istraživanja jeste prikupiti arhivsku građu iz koje će se rasvijetliti uloga lokalnih lica koja su preuzela vrlo važnu ulogu u sprovođenju zločinačke politike prema Bošnjacima i Hrvatima na prostoru kojeg su srpski lideri proglasili njihovim. S obzirom da se radi o temi koja nije dovoljno istražena, a da je jako malo

zločinaca procesuirano ovim projektom želimo animirati pravosudne institucije, ali i ostaviti istinu u naslijeđe generacijama koje će doći poslije nas i koje će iz svega lošeg konačno izvući pouku.

Tokom agresije na Republiku Bosnu i Hercegovinu 1992-1995. godine na prostoru samoproglašene „Srpske republike Bosne i Hercegovine“ počinjeni su brojni zločini protiv čovječnosti i međunarodnog prava uključujući i genocid nad Bošnjacima. Političko rukovodstvo SDS-a osmislilo je i formiralo veliki broj logora, odnosno zatočeničkih objekata u svrhu ostvarenja velikodržavnih ciljeva. Ono što je specifično za formiranje zatočeničkih objekata i logora jeste da je odlučeno da se za tu namjenu masovno iskoriste kulturne i obrazovne institucije, primarno prostori domova kulture i osnovnih i srednjih škola. Praktično većina istih je stavljena u tu funkciju zbog potrebe da se u kratkom periodu zatoči veliki broj civila; te u skladu s “prvim strateškim ciljem srpskog naroda u BiH” razdvoje etničke zajednice.

Ti objekti su se zločincima ukazali kao idealne lokacije za tu “bolesnu” namjenu, međutim ne možemo zanemariti niti tu skrivenu poruku. U njima su se praktično do početka agresije skupa, bez obzira na etnički, nacionalni, vjerski predznak, educirale i kulturno rasle generacije koje su trebale da nastave da grade “idealno” društvo. Očigledno su zločinci imali samo jedan cilj, odnosno da “etnički očiste” “svoj” prostor i da se tu više nikada ne gradi kulturni, obrazovni život i društvo u kojem će se graditi “zajednički” život.

Monstruoznost takve odluke i njene realizacije ogleda se u činjenici da su u tim logorima počinjeni zaista monstruozni zločini, s jedne strane, ali i s druge da nakon zločina u te učionice, fiskulturne dvorane šalžete svoju djecu kao da se u tim objektima ništa značajno nije dešavalo. Tokom tridesetogodišnje edukacije brojnih generacija nikada ništa učenicima nije rečeno o toj monstruoznoj historiji objekata u kojima provode veći dio dana. Ne govorite im ništa o mučnoj historiji tog objekta i zapravo šutnjom odobravate činjene zločina i dalje podstičete razdvajnje. Danas se u školama nalaze spomen sobe onima koji su učestvovali u izvršenju zločina, a ispred škola su spomenici istima. Danas se učenicima širom RS-a servira obrazovni sistem, odnosno nastavni plan i program ili kači na zidove ikonografija koja ide u prilog daljeg razdvajanja, glorifikacije zločinaca i negiranja genocida i zločina.

Nastavnici u školama, ali i roditelji kući, trebali bi i morali, prije svega zbog bolje budućnosti svoje djece, upoznati ih da su renovirane učionice, sale i dvorišta škola bile lokacije masovnih mučenja i ubijanja, a da je mučenje i ubijanja civila bila zapravo posljednja aktivnost u

domovima kultura, koji su širom RS-a srušeni ili su u ruševnom i zaraslom stanju. Jedan od zadataka ovog projekta jeste da se istraže ti fenomeni, te ukaže na masovnost istih i neadekvatno tretiranje tog pitanja unutar bosanskohercegovačkog društva danas.

- Naučnoistraživački projekat: "*Pravoslavno stanovništvo u Sarajevu u periodu 1992 – 1995. – svakodnevni život i stradanje*". Rukovodilac projekta: dr. Zilha Mastalić Košuta. Član istraživačkog tima: dr. Alma Hajrić-Čaušević.

Radi se o naučno-istraživačkom projektu na kojem je dr. Alma Hajrić-Čaušević angažovana kao član istraživačkog tima, a koji je finansijski podržan od Ministarstva za nauku, visoko obrazovanje i mlade Kantona Sarajevo. Cilj istraživanja jeste da se na osnovu prikupljene, sistematizovane, obrađene građe, koja sadrži vjerodostojne činjenice bitne za sagledavanje raznih aspekata dešavanja, i terenskog rada naučno i stručno istraži život i stradanje srpskog stanovništva u Sarajevu u dijelu pod opsadom od 1992. do 1995.

Prostor Sarajeva početkom agresije bio je nasilno podijeljen i nalazio se pod kontrolom različitih oružanih formacija. Na području okupiranog dijela bile su raspoređene snage JNA odnosno snage Sarajevsko-romanijskog korpusa i drugih korpusa VRS-a, potom snage Vojske Jugoslavije te mnogi domaći i strani dobrovoljci i plaćenici. U drugom dijelu grada, koji je činio urbanu jezgru sa oko 340.000 stanovnika, nalazio se Prvi korpus ARBiH koji je predstavljao legalne vladine snage Bosne i Hercegovine. Ovu urbanu jezgru neprijateljske formacije su držale pod opsadom od 5. aprila 1992. do 31. decembra 1995. i sprovodili koordiniranu, sistematsku, dugotrajnu kampanju granatiranja i snajperskog djelovanja „radi ubijanja, sakaćenja, ranjavanja i terorisanja civilnog stanovništva Sarajeva”. Raspored oruđa na dominantnim kotama iznad samoga grada omogućavao je tim snagama gađanje bilo kojeg cilja u gradu ili na liniji odbrane.

U Sarajevu su u periodu od 1992. do 1995. godine stradali civili različitih nacionalnosti koji su kao dio civilnog stanovništva zaštićeni međunarodnim humanitarnim pravom. U gradu Sarajevu je u tom periodu ostao određeni broj srpskog stanovništva koji su iz različitih razloga ostajali živjeti sa svojim sunarodnjacima. Osnovni *zadatak* ovog istraživanja je istražiti život srpskog stanovništva u Sarajevu i njihovo stradanje koje je također ubijano sa okolnih brda granatiranjem i snajperskim djelovanjem o dstrane VRS-a. Također, predmet istraživanja jeste istražiti i smrti srpskog stanovništva koje su učinili pojedini pripadnici ARBiH unutar same opsade, doći do konačnog broja takvih ubistava i utvrditi njihove okolnosti. Naučni značaj i *posebnost ovog istraživanja je time i*

veći iz razloga što do sada nisu istraženi ovi zločini. Ovo bi dalo konačne podatke o životu i stradanju Srba u Sarajevu i dalo novi i značajan doprinos nauci. O ovoj temi mnogo se govori u dnevno-političkim raspravama, dnevnoj štampi, posvećuju joj se TV emisije. Ovo istraživanje i njegovi rezultati trebaju doprinijeti organizaciji smislenih i svrsishodnih društvenih akcija od određenih struktura i nivoa vlasti u Sarajevu i Bosni i Hercegovini, i šire, u pravcu rasvjetljavanja historijskih događaja ali i pomoći žrtvama zločina, iz čega i proistječe društvena opravdanost ovog istraživanja. Predmetno istraživanje će doprinijeti objektivizaciji saznanja o žrtvama u gradu Sarajevu i time spriječiti manipulacije u javnom diskursu koje su u posljednjih nekoliko godina veoma prisutne, posebno od perioda zakazivanja termina rasprave o Tužbi Bosne i Hercegovine protiv Savezne Republike Jugoslavije, odnosno Srbije i Crne Gore kada se počelo učestalije, od strane vladinih i nevladinih organizacija i pojedinaca iz Republike Srpske, putem javnih sredstava informisanja i posebnih publikacija, javno prezentirati spiskovi poginulih, ubijenih i nestalih Srba u Sarajevu čiji su se zbirni brojevi ubijenih Srba u Sarajevu kretali od 850 do 30 000.

Na osnovu vremenskog određenja, istraživanje obuhvata period od 6. aprila 1992. do 31. decembra 1995. iako ćemo shodno potrebi istraživanje sprovesti do 19. marta 1996. (reintegracija Grbavice) obzirom da ćemo obuhvatiti i iseljeničke talase srpskog stanovništva. Na osnovu prostornog određenja, rad je usmjeren na život Srba i njihovo stradanje u dijelovima Sarajeva pod opsadom, obuhvatajući šest sarajevskih općina: Novi Grad, Novo Sarajevo, Centar, Stari Grad, te djelomično Vogošću i Ilidžu, koji su se dijelom nalazili u opsadi.

- Naučnoistraživački projekat: *“Djeca u Mostaru 1992 – 1995 – svakodnevni život i stradanje”*. Rukovodilac projekta: dr. Zilha Mastalić Košuta. Član istraživačkog tima: dr. Alma Hajrić-Čaušević.

Radi se o naučno-istraživačkom projektu na kojem je dr. Alma Hajrić-Čaušević angažovana kao član istraživačkog tima, a koji je finansijski podržan od Federalnog ministarstva za nauku i obrazovanje. Svakodnevni život i ratno djetinjstvo djece u Mostaru, način školovanja, igra i odrastanje, ishrana, njihova kreativnost u novim, ratnim, uslovima su bitni segmenti koje ćemo tretirati ovim istraživanjem. U ratnom periodu život djece započinje u novim, ekstremno teškim uslovima. Život u takvim uslovima značio je i razdvajanje od najmilijih, progone ili napuštanje dotadašnjih mjesta stanovanja, svakodnevnu borbu za opstanak. Sve je to znatno

usporilo svaki razvoj djeteta, pravo na igru, normalan razvoj i bezbrižno djetinjstvo. Rat je doveo i do stradanja djeteta u ratu, posebno od granata, snajpera, bolesti uzrokovanih ekstremno teškim ratnim uslovima i dr. Takve okolnosti su proizvele i vidljiva mentalna stradanja. Predmet istraživanja jeste naučna obrada života unutar jednog grada u specifičnim uslovima života – u ratnom periodu i unutar toga život i djetinjstvo njegovog najranjivijeg stanovništva – djece. Cilj istraživanja jeste naučno i stručno istražiti svakodnevni život djece, njihovo djetinjstvo i stradanje u Mostaru u ratnom periodu. Hronološki se odnosi upravo na period (1992-1995) kada se dotadašnja svakodnevnica mijenja, te iz normalnih uslova života prelazi se u život pod novim, specifičnim uslovima - ratnim. Ključni cilj projekta jesu djeca, koja su u dosadašnjoj historiografiji gurnuta u pozadinu a predstavljaju izuzetno važan faktor u društvu. Spoznaja uzročno-posljedičnih veza izazvanih promjenama društveno-političkih prilika u Mostaru u periodu 1992-1995 nameće se kao još jedan važan cilj. Naučni značaj i posebnost ovog istraživanja veći je iz razloga što do sada ova tema nije bila predmet istraživanja u historiografskim i drugim predmetima.

Učešće kandidatkinje na *domaćim i međunarodnim naučnim konferencijama, naučnim skupovima i okruglim stolovima*:

- XI Međunarodni naučni skup: “*Čovječanstvo pred izazovom vještačke inteligencije*”, održan 19. maja 2023. godine u Brčkom, u organizaciji Evropskog univerziteta Brčko Distrikt. Izložen referat na temu: “Efikasno korištenje vještačke inteligencije i mentalno zdravlje”;
- Međunarodna naučna konferencija: “*Obnova nezavisnosti Bosne i Hercegovine – 30. godina poslije. Društveno – politički i privredni kontekst*”, u okviru Naučnog projekta Historijski pogledi 2022., održanoj 18. i 19. novembra 2022. godine u Tuzli, u organizaciji Centra za istraživanje moderne i savremene historije Tuzla. Izložen koautorski rad na temu: “Logori za Bosance i Hercegovce na teritoriji Srbije 1992-1996. u funkciji destrukcije bosanskohercegovačkog društva i države”;
- Naučni skup: “*Zločini protiv čovječnosti i međunarodnog prava na prostoru općine Doboj 1992-1995. godine*”, održan 10. maja 2022 u organizaciji Univerziteta u Sarajevu-

Instituta za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava, Dom kulture Grapska. Izložen referat na temu: "Dešavanja i zločini u Kotorskom 1992. godine";

- Međunarodna naučna konferencija: „*Genocid nad Bošnjacima, Srebrenica 1995 -2020 – uzroci, razmjere i posljedice*“, održana 19. oktobra 2020. u Vijećnici u Sarajevu, u organizaciji Univerziteta u Sarajevu, Univerziteta u Tuzli, Instituta za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava i Instituta za historiju. Učešće sa koautorskim radom na temu: "Genocidni akti nad Bošnjacima Srebrenice, Juli 1995";
- Peti naučni skup: "*Bosanskohercegovačka država i Bošnjaci*", održan 30. maja 2015. godine, u organizaciji BZK Preporod. Učešće sa koautorskim radom na temu: "Zločini i genocid nad Bošnjacima Podrinja";
- Međunarodna naučna konferencija: „*Srebrenica 1995 - 2015: Evaluacija naslijeđa i dugoročnih posljedica genocida*“, održana od 9-11. jula 2015. godine, u organizaciji Instituta za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava Univerziteta u Sarajevu. Učešće sa koautorskim radom na temu: "Srebrenica – Paradigma genocida u Podrinju“.

Recenzije

Kandidatkinja je bila recenzent sljedećih knjiga:

- "*Ranjene duše: majčina potraga za boljom budućnošću (Od Bosanskih ruševina do Australijskog zagrljaja)*", Zuhra Pjevo, Štamparija Fojnica d.o.o., Fojnica, 2023.
- „*Šta da odgovorimo našoj djeci?*“, Johan Arnee Vetlesen (prevod s danskog prof. dr. Rasim Muratović), Univerzitet u Sarajevu, Fakultet za upravu – pridružena članica, Sarajevo, 2020.

Iz biografije kandidatkinje, izdvajamo još i sljedeće:

- Certifikat o sudjelovanju na Naučnoj konferenciji: "Kvalitet socijalnog rada u Bosni i Hercegovini – uloga i značaj supervizije i menadžmenta", 22-24. oktobar 2009, Neum;

- Potvrdnica za sudjelovanje na Međunarodnoj znanstvenoj konferenciji: “Socijalni rad i borba protiv siromaštva i socijalne isključenosti – profesionalna usmjerenost zaštiti i promicanju ljudskih prava“, 20-23. oktobar 2010, Mostar;
- Certifikat za učešće na konferenciji: “Šezdeset godina obrazovanja socijalnih radnika u Bosni i Hercegovini“, 11. oktobar 2018, Sarajevo;
- Uvjerenje za učešće u Programu obuke akademskog nastavnog osoblja iz oblasti inkluzivnog obrazovanja u okviru projekta: “Visoko obrazovanje – obrazovanje za sve (VOzaSVE), 18 – 19. juni 2019, Sarajevo;
- Potvrda o sudjelovanju na edukaciji na temu: “Izrada planova integriteta u javnim institucijama Kantona Sarajevo Modul II – elektronski plan integriteta“, 15. novembra 2022, Sarajevo;
- Potvrda o učešću u programu RAP Savjetovanja za roditelje u organizaciji Obrazovnog centra za demokratiju i ljudska prava CIVITAS u školskoj 2021/2022 godini, 13. juni 2022, Sarajevo.

3. Mišljenje komisije i prijedlog

Komisija iz svega navedenog konstatuje da je dr. Alma Hajrić-Čaušević pokazala da vlada kako teorijskim znanjima iz tematike djelovanja Instituta za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava Univerziteta u Sarajevu, tako i različitim metodama i tehnikama naučno-istraživačkog rada, kao i da posjeduje sposobnosti naučne i kritičke analize društvenih pojava, njihovog povezivanja i preplitanja, odnosno za izvođenje relevantnih observacija i zaključaka. Uz druge formalne kriterije, evidentno je da je kandidatkinja pokazala osposobljenost za bavljenje naučnim istraživanjem, kako teorijskog, tako i empirijskog karaktera.

Dosadašnja naučna angažiranosti i rezultati dr. Alme Hajrić – Čaušević, prezentirani u ovom izvještaju, potvrđuju da se radi o kandidatu koji kontinuirano ostvaruje značajne rezultate i napredak. Njen naučno – istraživački interes i angažman potvrđuje da se radi o kandidatu koji će doprinjeti unapređenju i razvoju socijalne politike, ali i same institucije Instituta za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava Univerziteta u Sarajevu.

Na osnovu svega navedenog, Komisija sa zadovoljstvom konstatuje da kandidat dr. Alma Hajrić-Čaušević ispunjava sve potrebne kriterije za izbor u zvanje naučnog saradnika, te predlaže Vijeću Instituta za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava Univerziteta u Sarajevu da prihvati Izvještaj.

Sarajevo, 29 . decembar 2023.

KOMISIJA

